

Warszawa, 13 września 2005 r.

Nadprzewodniki – nowe fakty i teorie

T. DOMAŃSKI

Uniwersytet M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie

<http://kft.umcs.lublin.pl/doman/lectures>

Schemat referatu:

Schemat referatu:

Wstęp

/ nadprzewodniki klasyczne /

Schemat referatu:

Wstęp

/ nadprzewodniki klasyczne /

Nadprzewodniki wysokotemperaturowe

/ przegląd faktów i koncepcji teoretycznych/

Schemat referatu:

Wstęp

/ nadprzewodniki klasyczne /

Nadprzewodniki wysokotemperaturowe

/ przegląd faktów i koncepcji teoretycznych/

Nowe odkrycia

/ doniesienia nt. egzotycznych nadprzewodników /

Schemat referatu:

Wstęp

/ nadprzewodniki klasyczne /

Nadprzewodniki wysokotemperaturowe

/ przegląd faktów i koncepcji teoretycznych/

Nowe odkrycia

/ doniesienia nt. egzotycznych nadprzewodników /

Ultrazimne gazy

/ nowe perspektywy nadprzewodnictwa /

Wstep

Istota nadprzewodnictwa

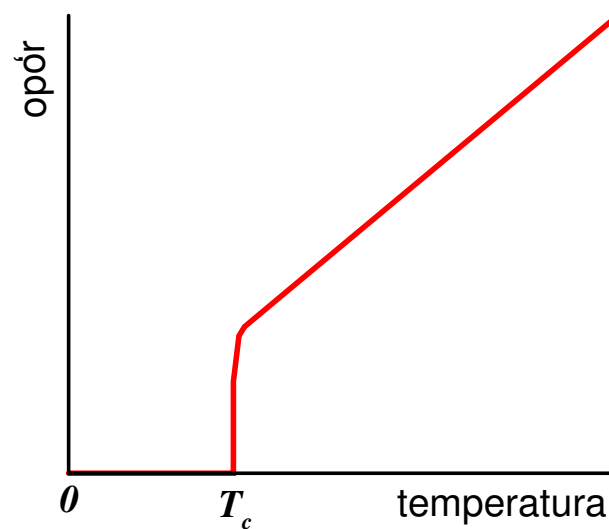

Istota nadprzewodnictwa

całkowity zanik oporu

/stałoprądowego/

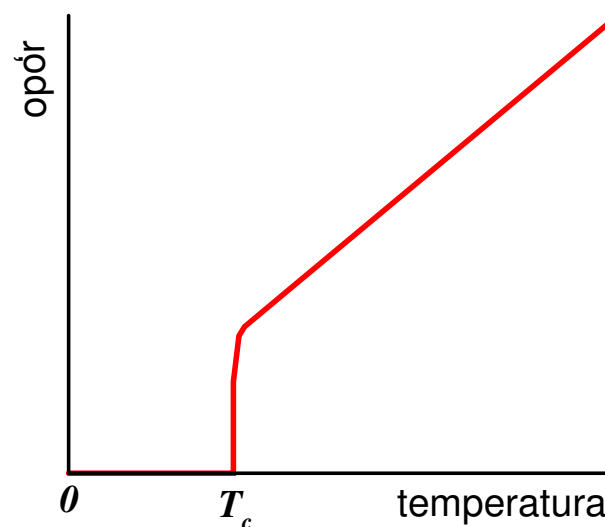

Istota nadprzewodnictwa

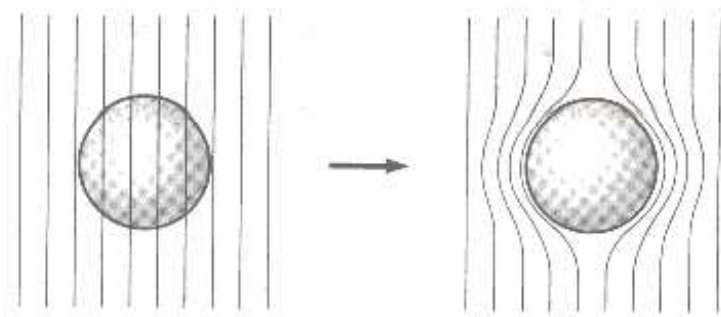
całkowity zanik oporu

/stałoprądowego/

idealny diamagnetyzm

/wypychanie pola magnetycznego/

$$T > T_c$$

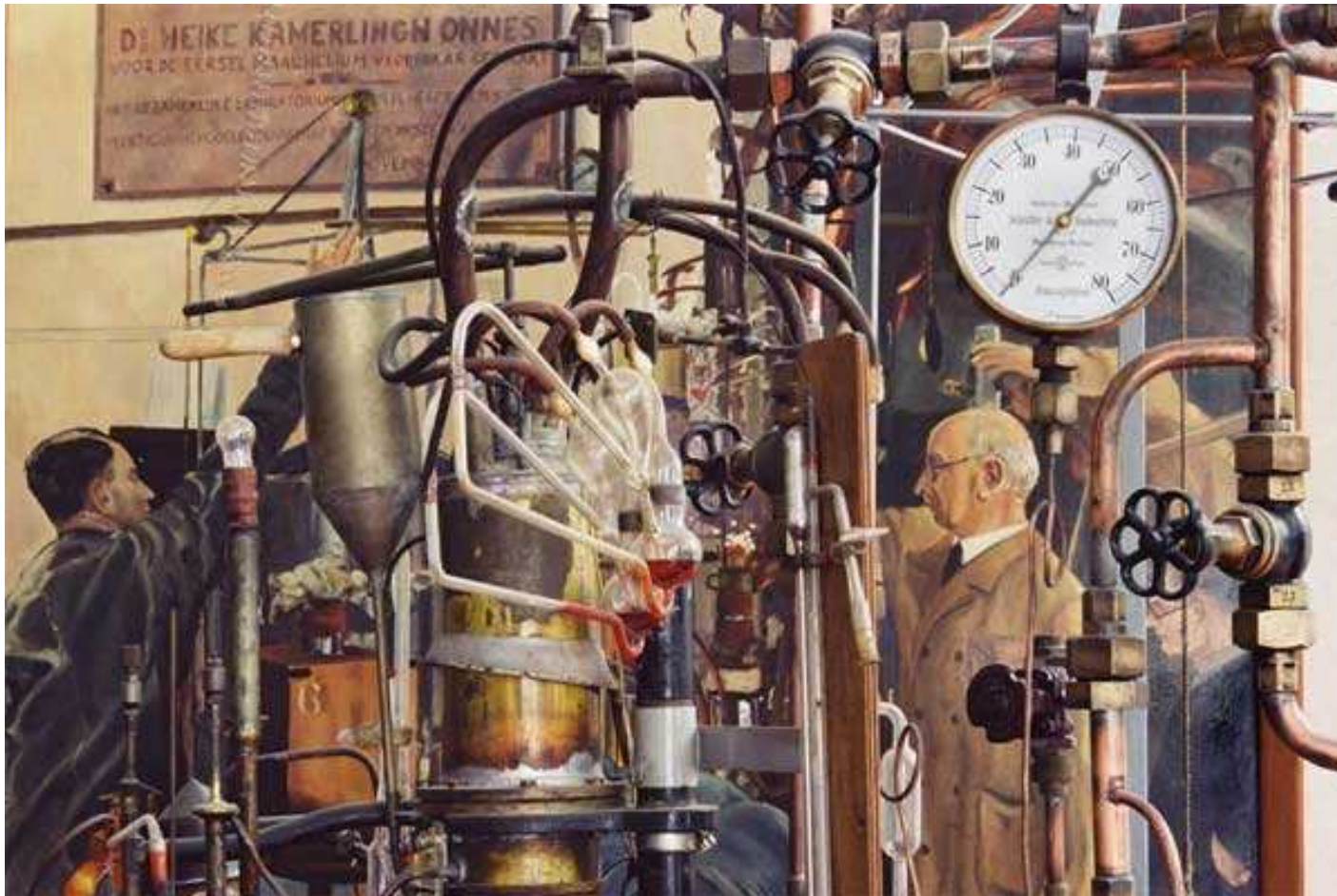
$$T < T_c$$

Pierwsze odkrycie

Najwcześniej odkrytym (przypadkowo) nadprzewodnikiem była rtęć z temperaturą krytyczną $T_c = 4,2 \text{ K}$.

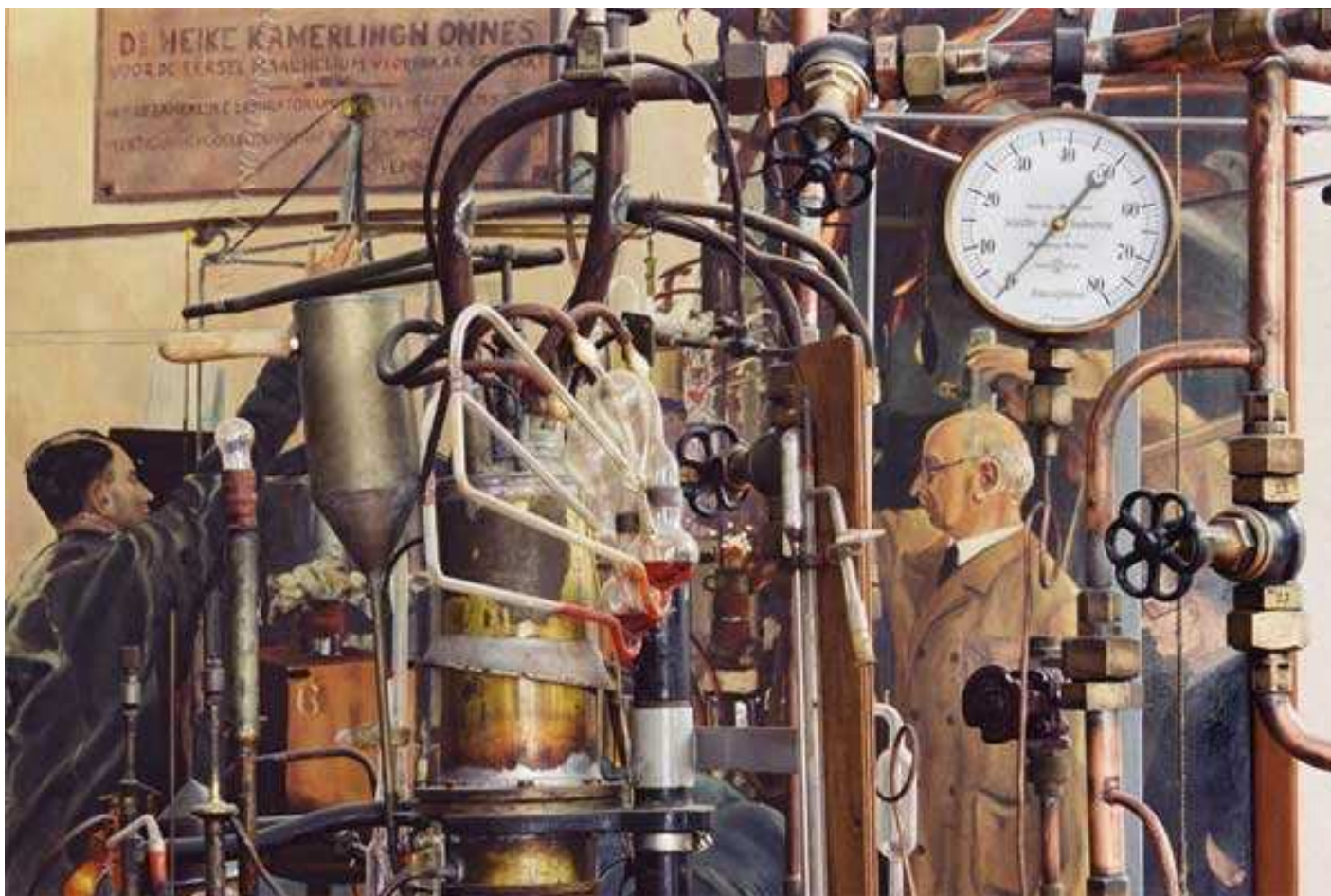
Pierwsze odkrycie

Najwcześniej odkrytym (przypadkowo) nadprzewodnikiem była rtęć z temperaturą krytyczną $T_c = 4,2\text{ K}$.

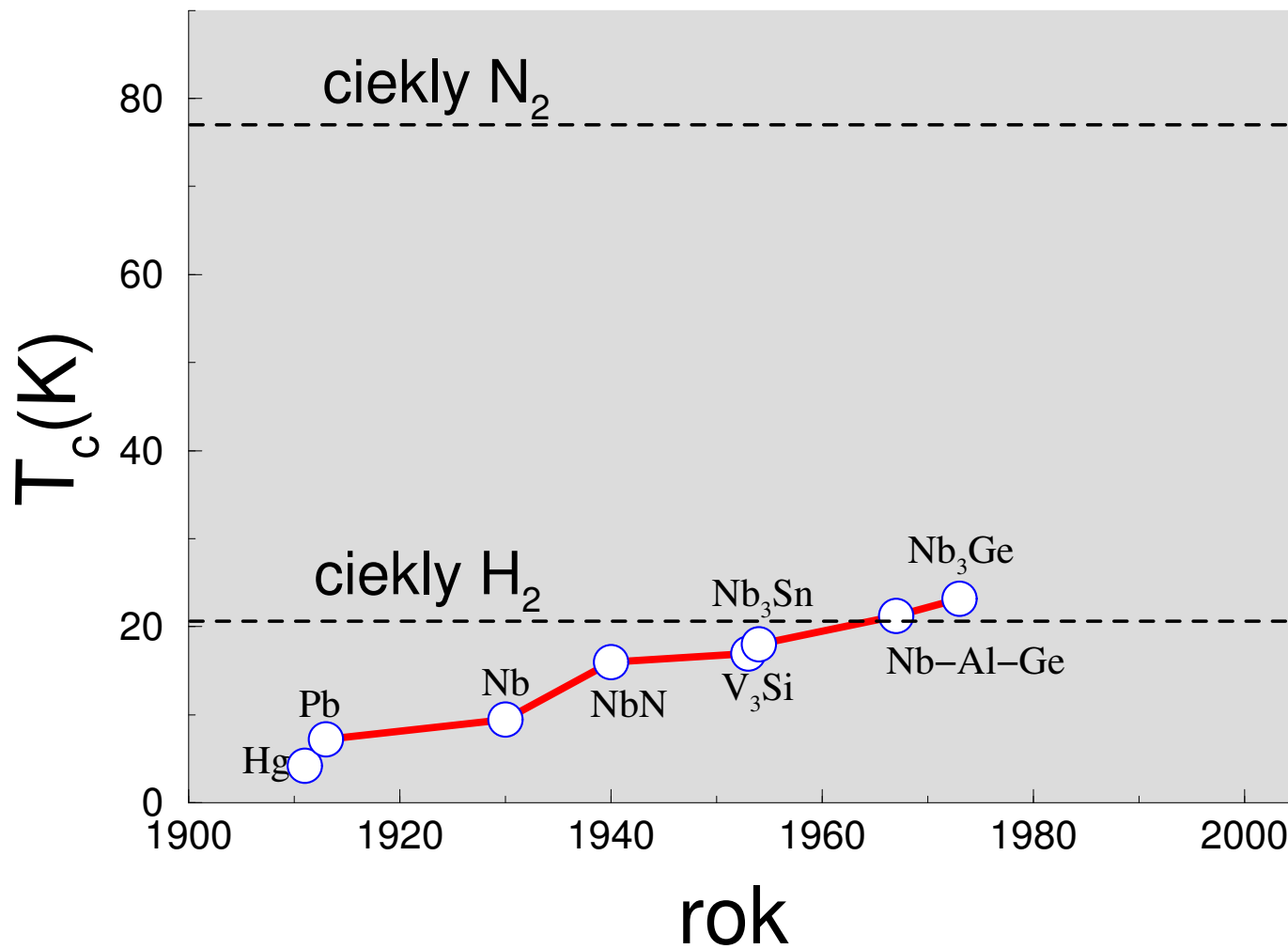
Pierwsze odkrycie

Najwcześniej odkrytym (przypadkowo) nadprzewodnikiem była rtęć z temperaturą krytyczną $T_c = 4,2\text{ K}$.

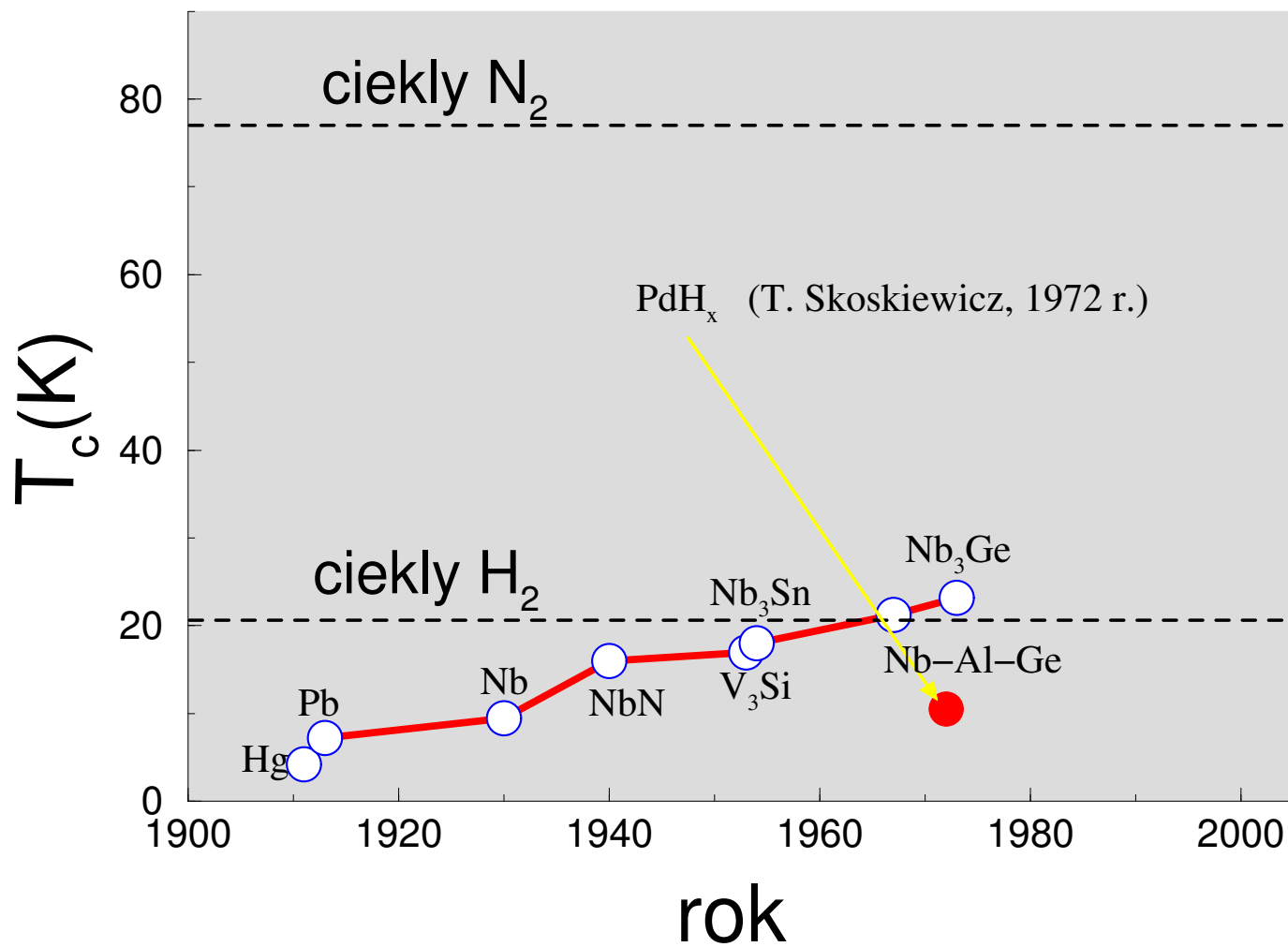
1911 r., Lejda (Holandia).

Nadprzewodniki odkrywano później w różnych pierwiastkach oraz stopach. Oto przykłady:

Nadprzewodniki odkrywano później w różnych pierwiastkach oraz stopach. Oto przykłady:

Nadprzewodniki

wysokotemperaturowe

Nowa epoka odkryć

A. Müller, G. Bednorz

/ IBM w Rüschlikon, Szwajcaria /

w 1986 r. odkryli, że materiał ceramiczny $\text{La}_{2-x}\text{Sr}_x\text{CuO}_4$:

Nowa epoka odkryć

A. Müller, G. Bednorz

/ IBM w Rüschlikon, Szwajcaria /

w 1986 r. odkryli, że materiał ceramiczny $\text{La}_{2-x}\text{Sr}_x\text{CuO}_4$:

⇒ który bez domieszkowania ($x=0$) jest izolatorem

Nowa epoka odkryć

A. Müller, G. Bednorz

/ IBM w Rüschlikon, Szwajcaria /

w 1986 r. odkryli, że materiał ceramiczny $\text{La}_{2-x}\text{Sr}_x\text{CuO}_4$:

który bez domieszkowania ($x=0$) jest izolatorem

⇒ w zakresie $0,05 < x < 0,25$ staje się nadprzewodzący

Nowa epoka odkryć

A. Müller, G. Bednorz

/ IBM w Rüschlikon, Szwajcaria /

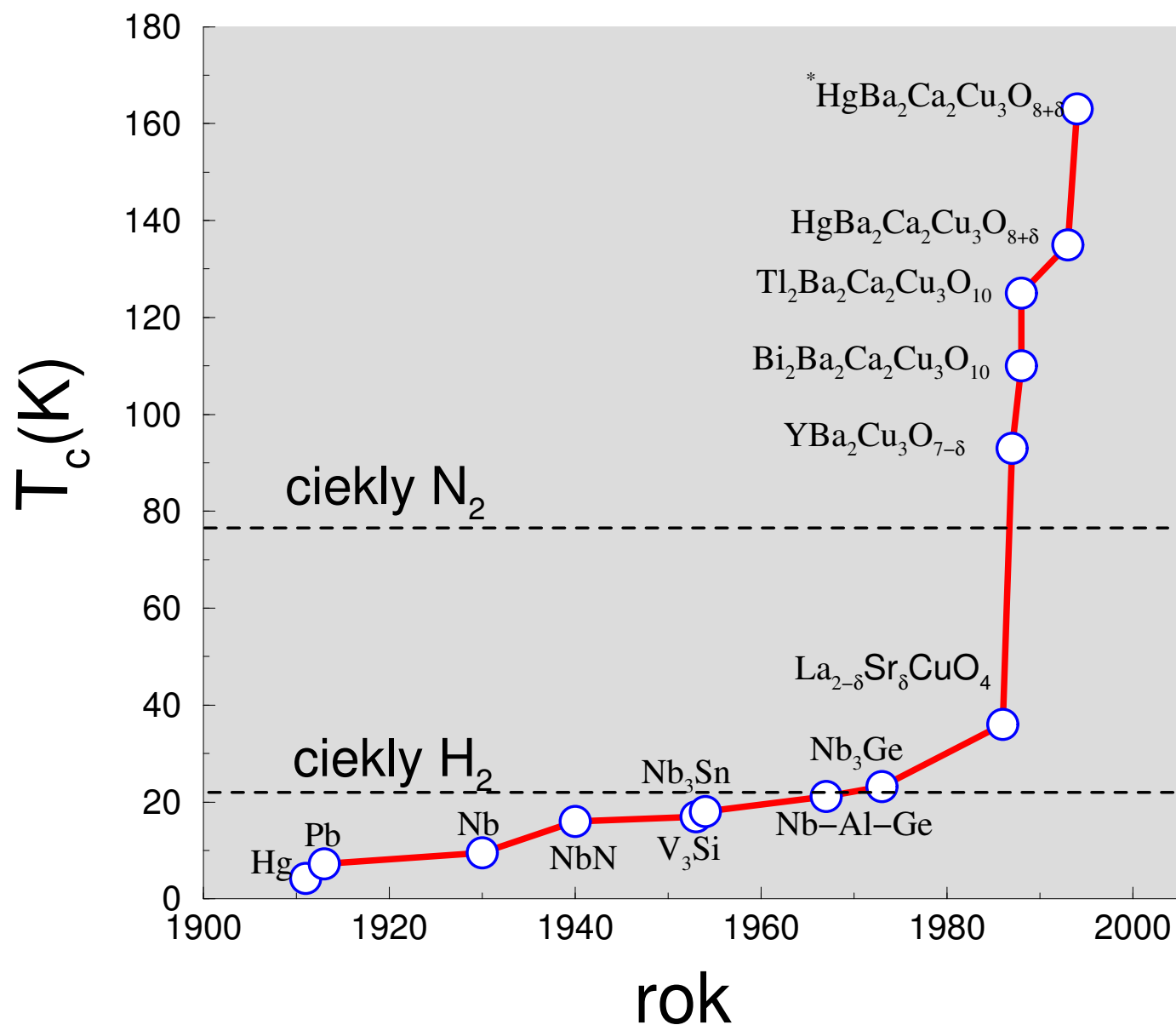
w 1986 r. odkryli, że materiał ceramiczny $\text{La}_{2-x}\text{Sr}_x\text{CuO}_4$:

który bez domieszkowania ($x=0$) jest izolatorem

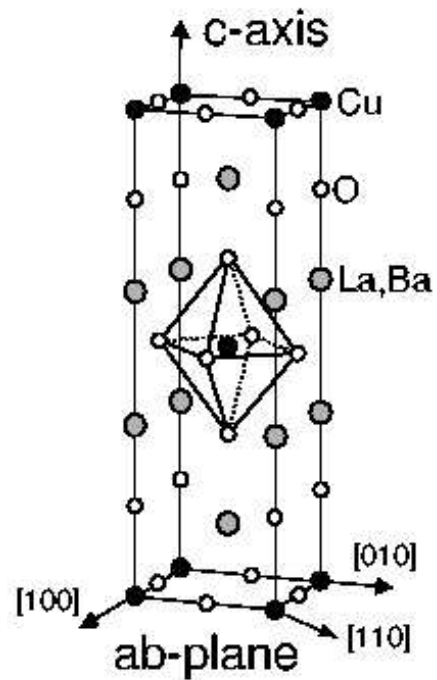
w zakresie $0,05 < x < 0,25$ staje się nadprzewodzący

⇒ i osiąga maksymalną temperaturę krytyczną $T_c=36$ K.

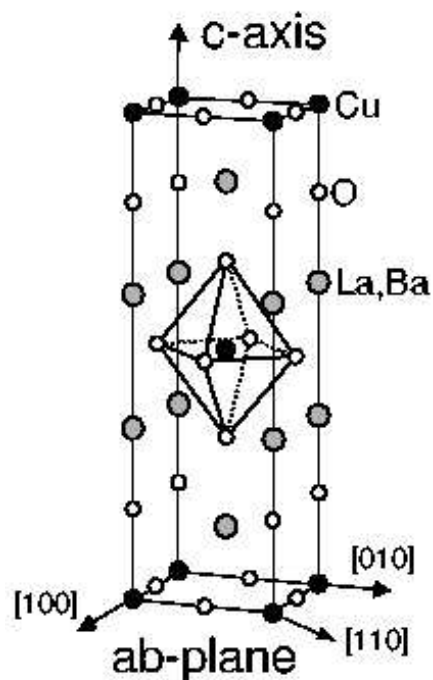
Odkrycie Müllera i Bednorza zapoczątkowało burzliwy okres poszukiwania **nadprzewodników wysokotemperaturowych**.

1. W HTS wyjściowe związki (ang. *parent compounds*) są quasi-dwuwymiarowymi izolatorami typu AF

1. W HTS wyjściowe związki (ang. *parent compounds*) są quasi-dwuwymiarowymi izolatorami typu AF

Pytanie 1:

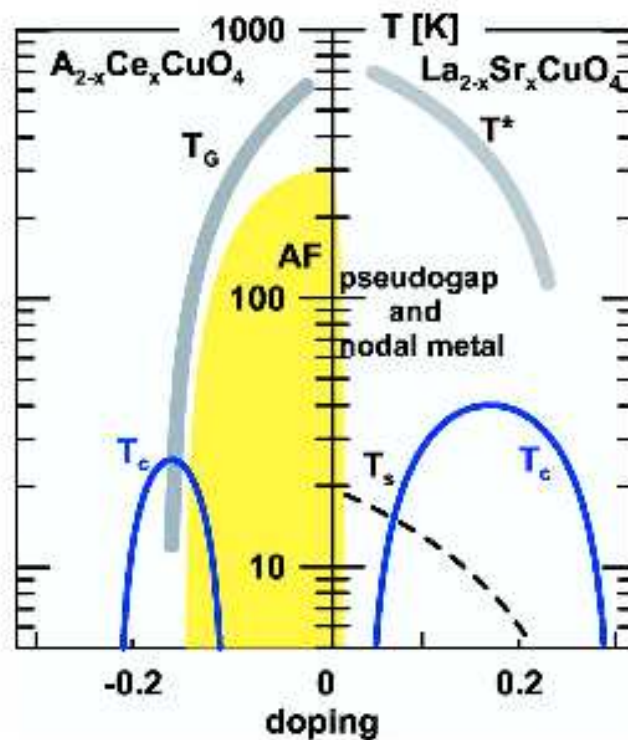
Jaki wpływ ma quasi-dwuwymiarowość i
jaką rolę odgrywa antyferromagnetyzm ?

2. Stan nadprzewodzący powstaje w wyniku np. podstawień chemicznych poprzez domieszkowanie izolatora:

2. Stan nadprzewodzący powstaje w wyniku np. podstawień chemicznych poprzez domieszkowanie izolatora:

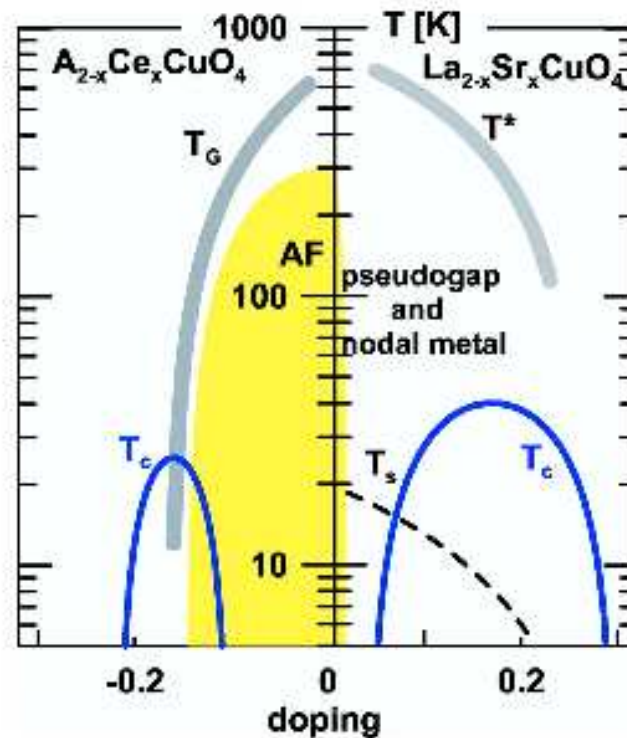
elektronami lub *dziurami*

/ D.N. Basov and T. Timusk, Rev. Mod. Phys. **77**, 721 (2005) /

2. Stan nadprzewodzący powstaje w wyniku np. podstawień chemicznych poprzez domieszkowanie izolatora:

elektronami lub *dziurami*

/ D.N. Basov and T. Timusk, Rev. Mod. Phys. **77**, 721 (2005) /

Pytanie 2:

Dlaczego diagram jest asymetryczny ?

3. Domieszkowanie fazy izolatorowej:

3. Domieszkowanie fazy izolatorowej:

a) przebiega w sposób wysoce niejednorodny

*/ E. Dagotto, Science **309**, 257 (2005). /*

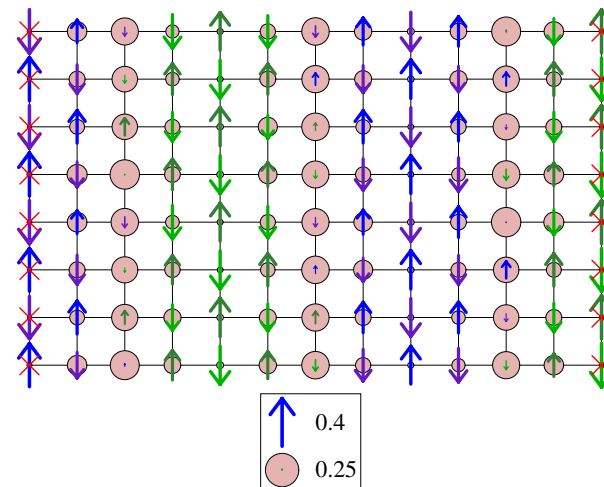
3. Domieszkowanie fazy izolatorowej:

a) przebiega w sposób wysoce niejednorodny

/ E. Dagotto, *Science* **309**, 257 (2005). /

b) ładunek i spin gromadzą się oddzielnie wzdłuż jednowymiarowych struktur wstęgowych (ang. *stripes*)

/ J. Tranquada et al,
Nature **429**, 534 (2004). /

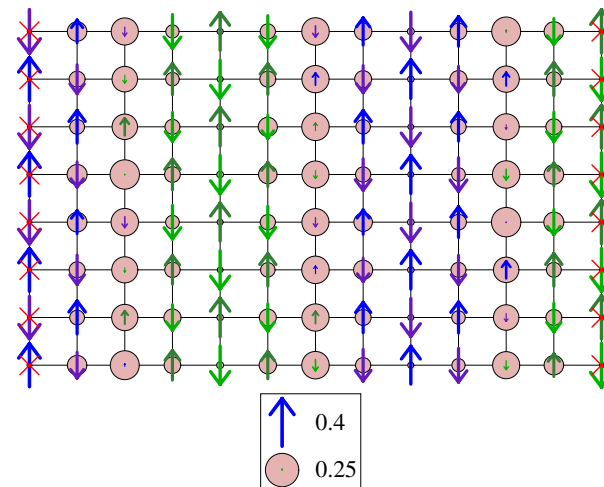
3. Domieszkowanie fazy izolatorowej:

a) przebiega w sposób wysoce niejednorodny

/ E. Dagotto, *Science* **309**, 257 (2005). /

b) ładunek i spin gromadzą się oddzielnie wzdłuż jednowymiarowych struktur wstęgowych (ang. *stripes*)

/ J. Tranquada et al,
Nature **429**, 534 (2004). /

c) realne struktury wstęgowe są dynamiczne, tzn. fluktuują w krótkiej skali czasu.

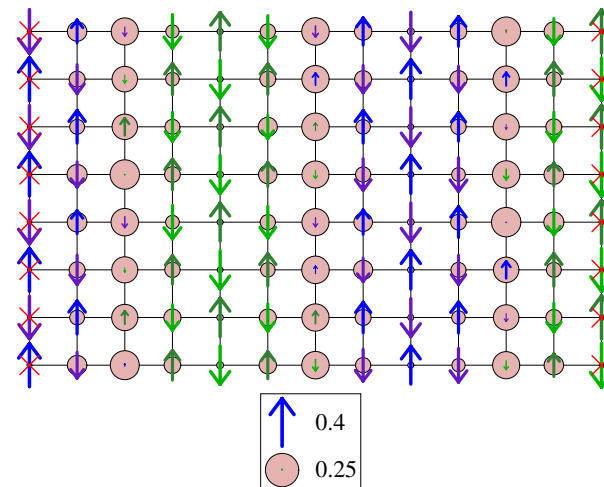
3. Domieszkowanie fazy izolatorowej:

a) przebiega w sposób wysoce niejednorodny

/ E. Dagotto, *Science* **309**, 257 (2005). /

b) ładunek i spin gromadzą się oddzielnie wzdłuż jednowymiarowych struktur wstęgowych (ang. *stripes*)

/ J. Tranquada et al,
Nature **429**, 534 (2004). /

c) realne struktury wstęgowe są dynamiczne, tzn. fluktuują w krótkiej skali czasu.

Pytanie 3:

Czy struktury wstęgowe rzeczywiście istnieją i jaki jest ich związek z nadprzewodnictwem ?

4. Struktura elektronowa

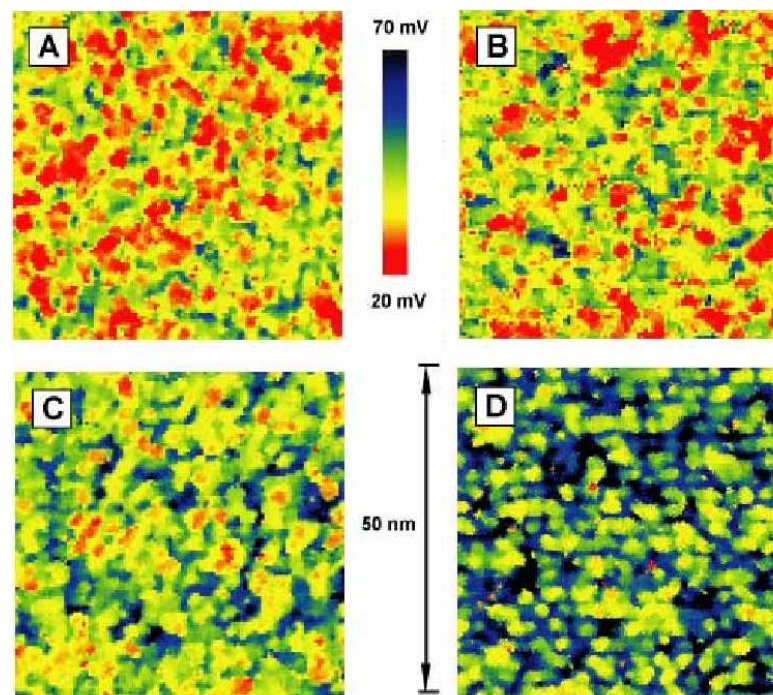
4. Struktura elektronowa

W oparciu o pomiary nowej spektroskopii STM wykazano

niejednorodność

przerwy energetycznej w lokalnej gęstości stanów.

/ K. McElroy et al, *Phys. Rev. Lett.*
94, 197005 (2005) /

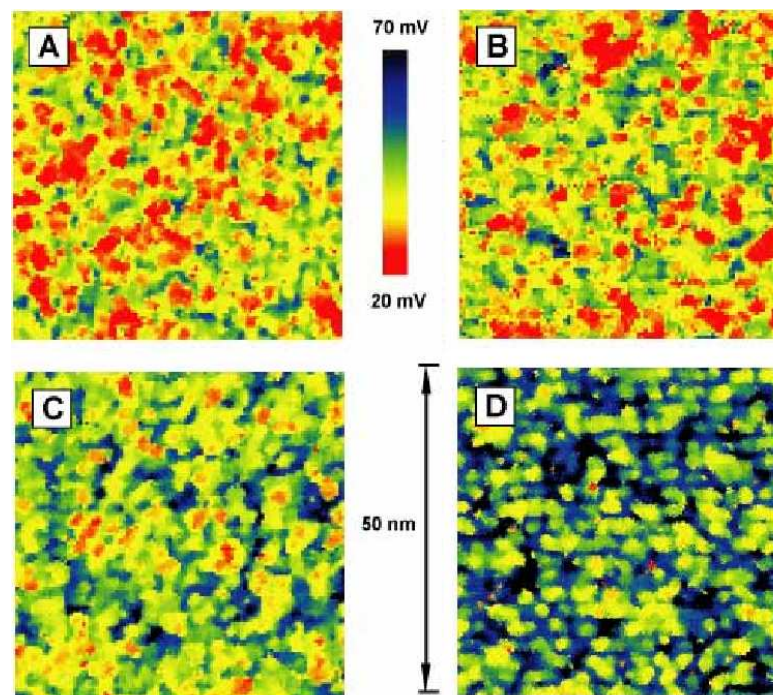
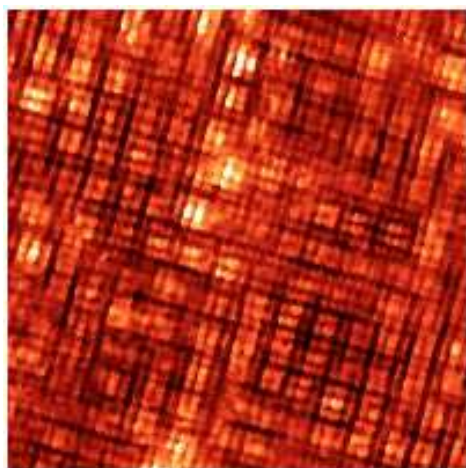
4. Struktura elektronowa

W oparciu o pomiary nowej spektroskopii STM wykazano

niejednorodność

przerwy energetycznej w lokalnej gęstości stanów.

/ K. McElroy et al, *Phys. Rev. Lett.*
94, 197005 (2005) /

Wraz z niejednorodnościami istnieją również fale gęstości ładunku o symetrii typu szachownicy (ang. *checkerboard CDW*).

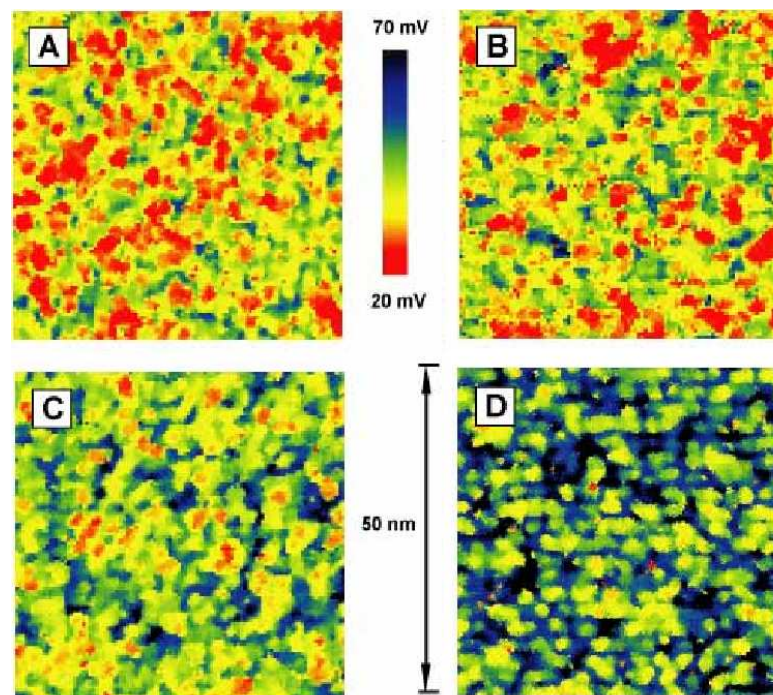
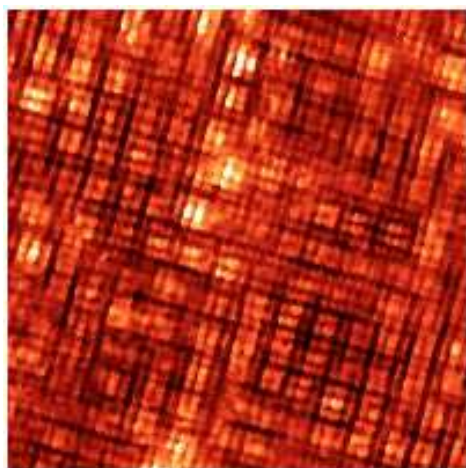
4. Struktura elektronowa

W oparciu o pomiary nowej spektroskopii STM wykazano

niejednorodność

przerwy energetycznej w lokalnej gęstości stanów.

/ K. McElroy et al, *Phys. Rev. Lett.*
94, 197005 (2005) /

Wraz z niejednorodnościami istnieją również fale gęstości ładunku o symetrii typu szachownicy (ang. *checkerboard CDW*).

Pytanie 4:

Jaka relacja zachodzi między CDW i nadprzewodnictwem ?

5. Pseudoszczelina

5. Pseudoszczelina

W doświadczalnych pomiarach:

5. Pseudoszczelina

W doświadczalnych pomiarach:

a) charakterystyk magnetycznych

(czas relaksacji NMR, przesunięcie

Knightsa, rozpraszanie neutronów, ...)

5. Pseudoszczelina

W doświadczalnych pomiarach:

a) charakterystyk magnetycznych

(czas relaksacji NMR, przesunięcie
Knighta, rozpraszanie neutronów, ...)

b) charakterystyk transportowych

(przewodnictwo stało-
i zmiennie-prądowe, ...)

5. Pseudoszczelina

W doświadczalnych pomiarach:

a) charakterystyk magnetycznych

(czas relaksacji NMR, przesunięcie
Knighta, rozpraszanie neutronów, ...)

b) charakterystyk transportowych

(przewodnictwo stało-
i zmiennie-prądowe, ...)

c) wielkości jednocząstkowych

(ciepło właściwe, ARPES, STM, ...)

5. Pseudoszczelina

W doświadczalnych pomiarach:

a) charakterystyk magnetycznych

(czas relaksacji NMR, przesunięcie Knighta, rozpraszanie neutronów, ...)

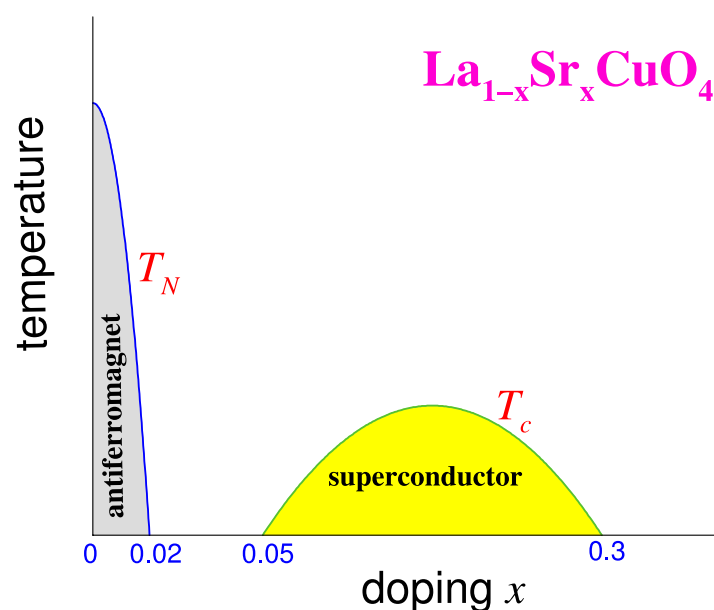
b) charakterystyk transportowych

(przewodnictwo stał-
i zmiennie-prądowe, ...)

c) wielkości jednocząstkowych

(ciepło właściwe, ARPES, STM, ...)

jednoznacznie stwierdzono ...

5. Pseudoszczelina

W doświadczalnych pomiarach:

a) charakterystyk magnetycznych

(czas relaksacji NMR, przesunięcie Knighta, rozpraszanie neutronów, ...)

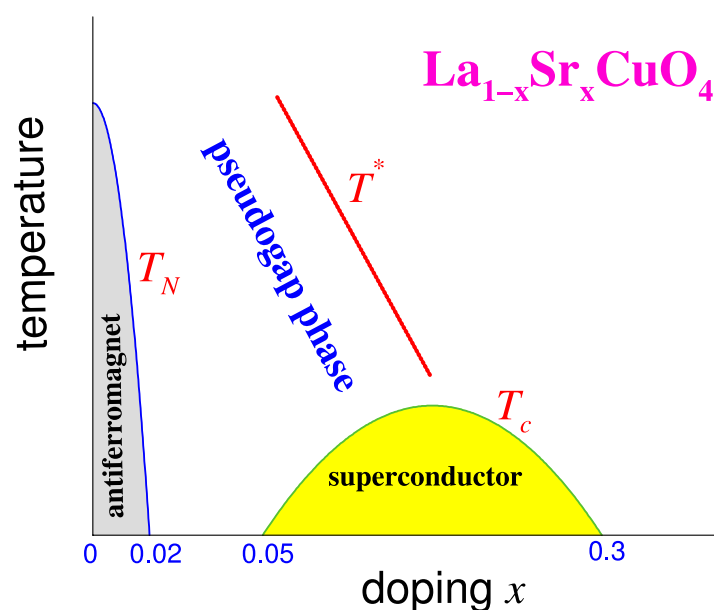
b) charakterystyk transportowych

(przewodnictwo stał-
i zmiennie-prądowe, ...)

c) wielkości jednocząstkowych

(ciepło właściwe, ARPES, STM, ...)

jednoznacznie stwierdzono

szczelinę energetyczną powyżej temperatury T_c

5. Pseudoszczelina

W doświadczalnych pomiarach:

a) charakterystyk magnetycznych

(czas relaksacji NMR, przesunięcie Knighta, rozpraszanie neutronów, ...)

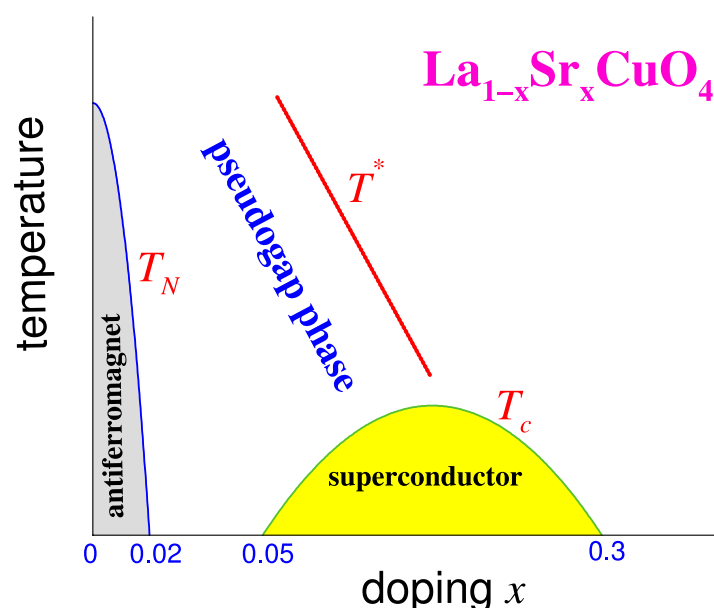
b) charakterystyk transportowych

(przewodnictwo stał-
i zmienna-prądowe, ...)

c) wielkości jednocząstkowych

(ciepło właściwe, ARPES, STM, ...)

jednoznacznie stwierdzono

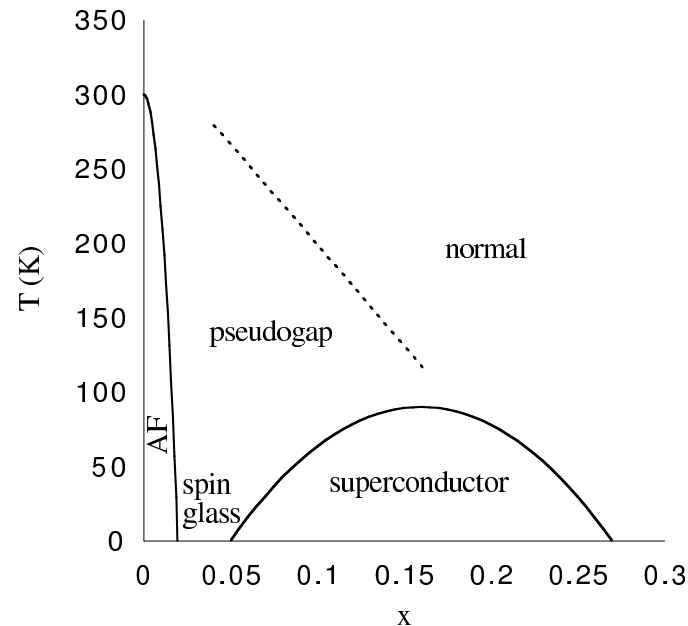
szczelinę energetyczną powyżej temperatury T_c

Pytanie 5:

Jakie jest źródło pochodzenia pseudoszczeliny ?

Koncepcje teoretyczne:

efekt prekursorowy

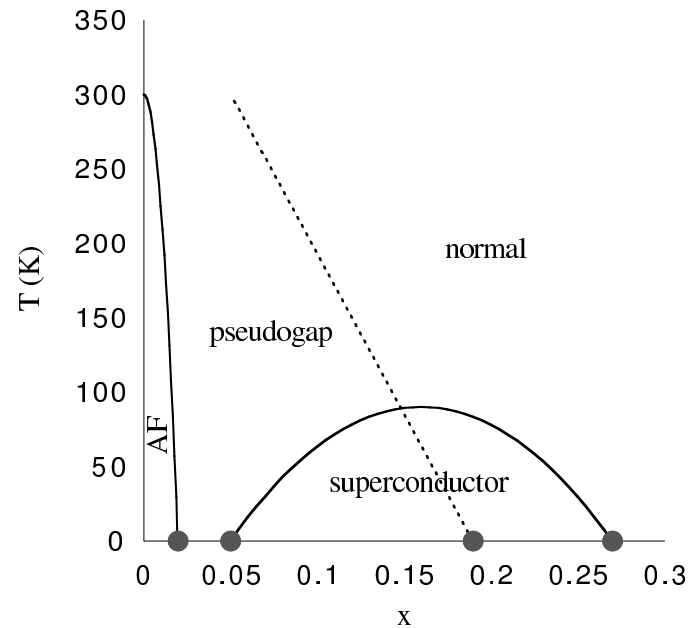
Pseudoszczelina jest prekursorem parametru porządku.
Dopiero po przejściu do stanu nadprzewodzącego
ustala się porządek daleko-zasięgowy.

*/ preegzystujące pary, fluktuacje parametru porządku,
porządek krótko-zasięgowy, ... /*

Argumenty: *dynamiczny efekt Meissnera, efekt Nernsta, ...*

Koncepcje teoretyczne:

efekt współzawodnictwa

Nadprzewodnictwo współzawodniczy z innymi rodzajami uporządkowania (AF, CDW, ...). Pseudoszczelina nie jest związana ze stanem nadprzewodzącym.

/ kwantowe punkty krytyczne, współzawodnictwo parametrów porządku, ukryte uporządkowanie (ang. hidden order), ... /

Argumenty: *wpływ domieszek magnetycznych, CDW, ...*

Badania nadprzewodników wysokotemperaturowych w Polsce:

doświadczalne

IF PAN (Warszawa): H. Szymczak, M.Z. Cieplak, ...

INTiBS PAN (Wrocław): J. Klamut, ...

UJ oraz AGH (Kraków): A. Szytuła, A. Kołodziejczyk, ...

IFM PAN oraz UAM (Poznań): J. Stankowski, ...

Pol. Gdańska, Uniw. Śląski, Pol. Poznańska, ...

Badania nadprzewodników wysokotemperaturowych w Polsce:

doświadczalne

IF PAN (Warszawa): H. Szymczak, M.Z. Cieplak, ...

INTiBS PAN (Wrocław): J. Klamut, ...

UJ oraz AGH (Kraków): A. Szytuła, A. Kołodziejczyk, ...

IFM PAN oraz UAM (Poznań): J. Stankowski, ...

Pol. Gdańska, Uniw. Śląski, Pol. Poznańska, ...

teoretyczne

UAM (Poznań): R. Micnas, S. Robaszkiewicz, ...

UJ (Kraków): J. Spałek, A.M. Oleś, ...

UMCS (Lublin): K.I. Wysokiński, ...

INTiBS PAN (Wrocław): T. Kopeć, P. Wróbel, ...

UŚ (Katowice): M. Mierzejewski, M. Maśka, ...

Pol. Wrocławska: J. Czerwonko, G. Harań, ...

...

Inne odkrycia

Wykorzystanie nadprzewodników wysokotemperaturowych jest ograniczone niską wartością prądów krytycznych j_c .

Wykorzystanie nadprzewodników wysokotemperaturowych jest ograniczone niską wartością prądów krytycznych j_c .

Dużo bardziej obiecujący jest pod tym względem:

Wykorzystanie nadprzewodników wysokotemperaturowych jest ograniczone niską wartością prądów krytycznych j_c .

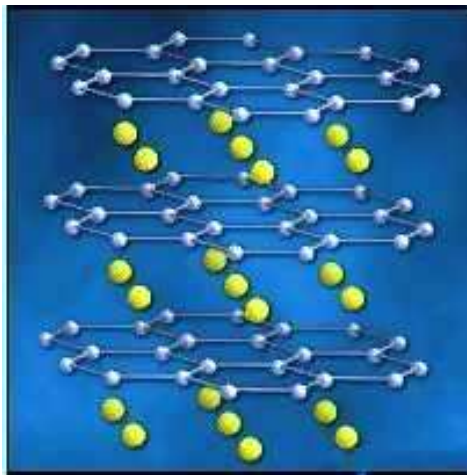
Dużo bardziej obiecujący jest pod tym względem:

„przeoczony” nadprzewodnik

Wykorzystanie nadprzewodników wysokotemperaturowych jest ograniczone niską wartością prądów krytycznych j_c .

Dużo bardziej obiecujący jest pod tym względem:

„przeoczony” nadprzewodnik

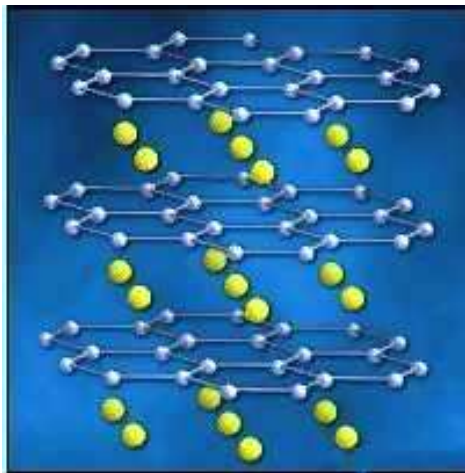

$$T_c = 39 \text{ K}$$

Wykorzystanie nadprzewodników wysokotemperaturowych jest ograniczone niską wartością prądów krytycznych j_c .

Dużo bardziej obiecujący jest pod tym względem:

„przeoczony” nadprzewodnik

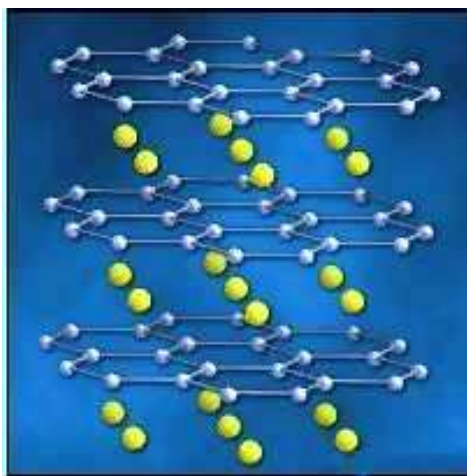
$$T_c = 39 \text{ K}$$

/ J. Nagamatsu et al, Nature **410**, 63 (2001) /

Wykorzystanie nadprzewodników wysokotemperaturowych jest ograniczone niską wartością prądów krytycznych j_c .

Dużo bardziej obiecujący jest pod tym względem:

„przeoczony” nadprzewodnik

MgB₂

$T_c = 39$ K

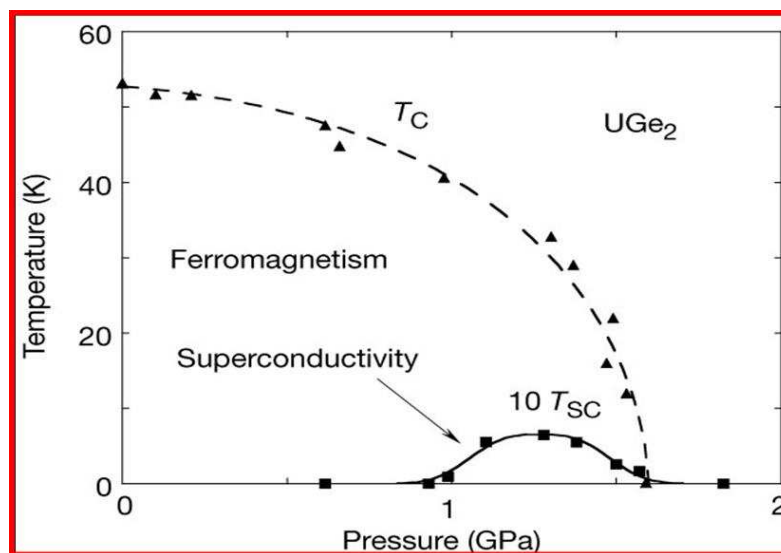
/ J. Nagamatsu et al, Nature **410**, 63 (2001) /

*W Polsce badaniami nadprzewodzącego MgB₂ zajmują się m.in.
H. Szymczak, R. Puźniak, M.Z. Cieplak, T. Łada (Warszawa),
Z. Trybuła (Poznań), A. Zaleski (Wrocław), ...*

Nadprzewodnik i ferromagnetyk

Nadprzewodnik i ferromagnetyk

Po przyłożeniu ciśnienia do ferromagnetyka UGe_2 wytwarza się stan nadprzewodzący. Współistnienie !

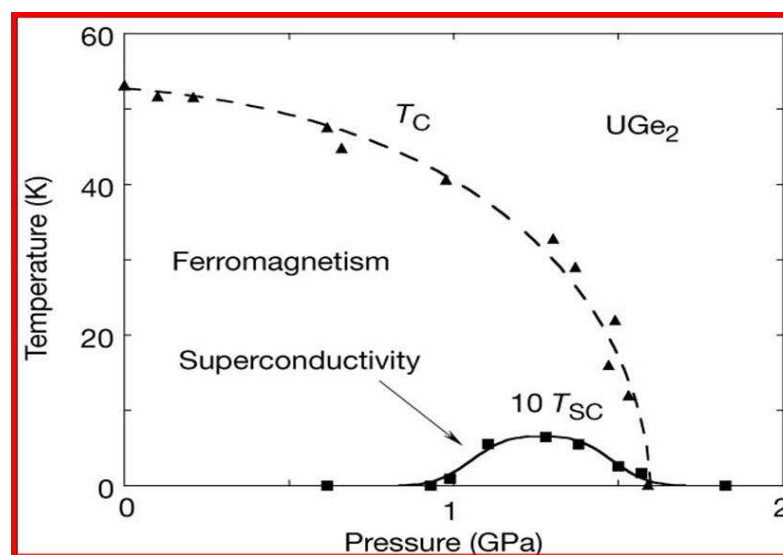
UGe_2

/ S.S. Saxena et al, *Nature* **406**, 587 (2000) /

Nadprzewodnik i ferromagnetyk

Po przyłożeniu ciśnienia do ferromagnetyka UGe_2 wytwarza się stan nadprzewodzący. Współistnienie !

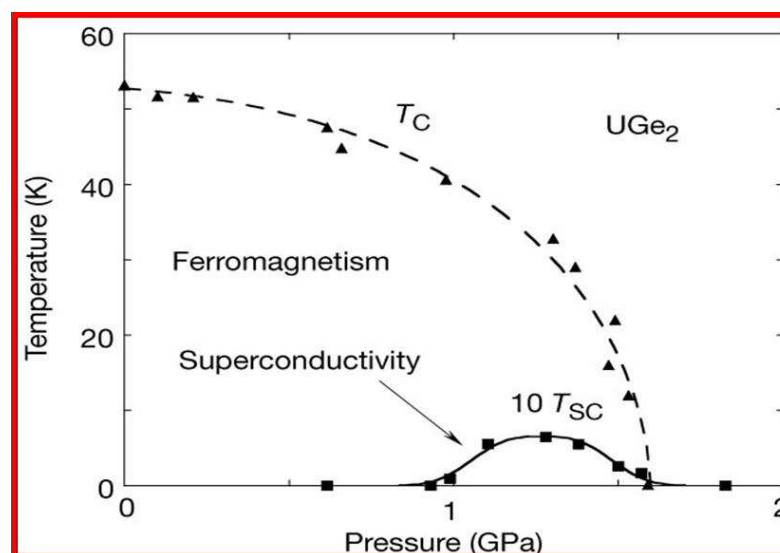
UGe_2

/ S.S. Saxena et al, *Nature* **406**, 587 (2000) /

Współistnienie magnetyzmu i nadprzewodnictwa w związku Y_4Co_3 było wcześniej odkryte przez A. Kołodziejczyka [*J. Phys. F* **10**, L333 (1980)].

Nadprzewodnik i ferromagnetyk

Po przyłożeniu ciśnienia do ferromagnetyka UGe_2 wytwarza się stan nadprzewodzący. Współistnienie !

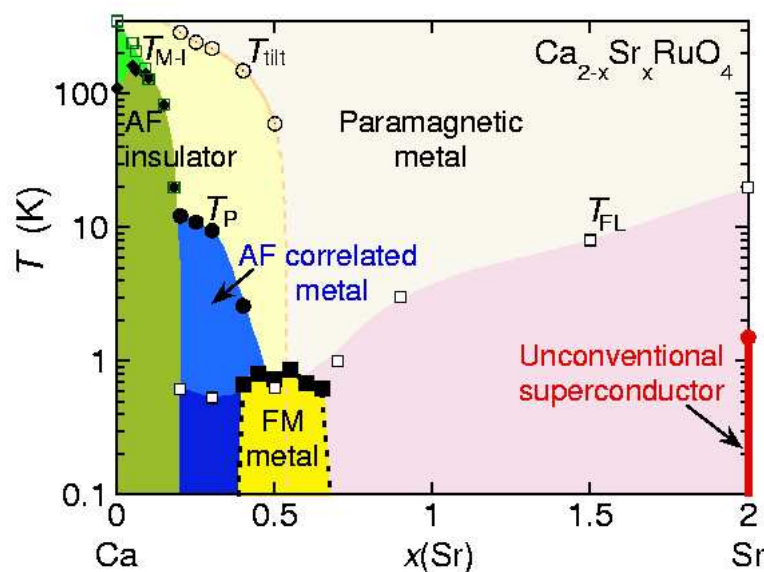
UGe_2

/ S.S. Saxena et al, *Nature* **406**, 587 (2000) /

Teoretycznymi aspektami nadprzewodnictwa układów tzw. ciężkich fermionów zajmuje się w Polsce prof. Spalek i wsp. (Kraków).

Nadprzewodniki rutenowe

Silnie skorelowany tlenek rutenu to nadprzewodnik z parami trypletowymi, tak jak nadciekły ^3He .

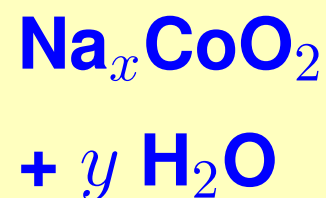
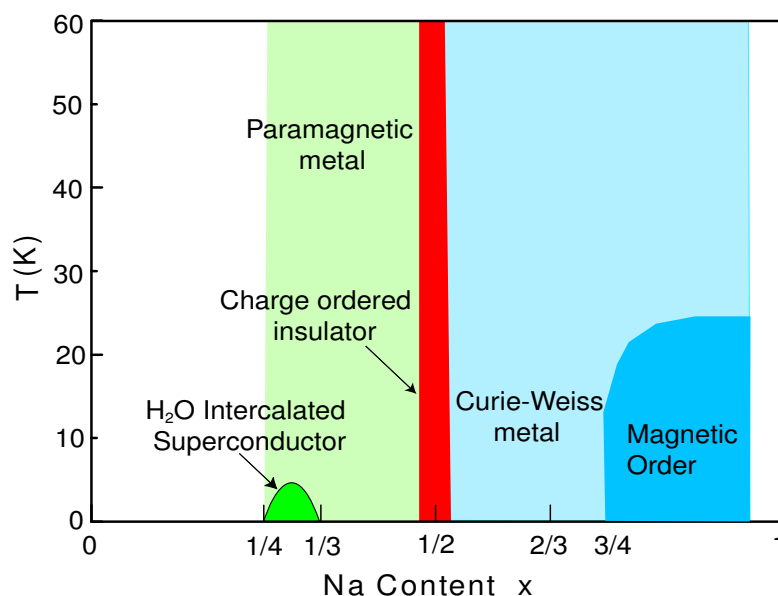

/ S. Nakatsuji et al, *Phys. Rev. Lett.* **93**, 146401 (2004) /

Badaniem nadprzewodnictwa w związkach rutenowych zajmują się m.in.
K.I. Wysokiński i G. Litak (Lublin) oraz J. Spalek i wsp. (Kraków).

„Mokre” nadprzewodniki

Tlenek kobaltu Na_xCoO_2 z interkalowaną wodą jest nadprzewodnikiem trypletowo – singletowym.

/ J. Cava et al, *Phys. Rev. Lett.* **92**, 247001 (2004) /

Badaniem tego nadprzewodnika zajmują się w Polsce: B. Andrzejewski (Poznań), T. Klimczuk (Gdańsk), M. Mierzejewski, M. Maśka (Katowice), ...

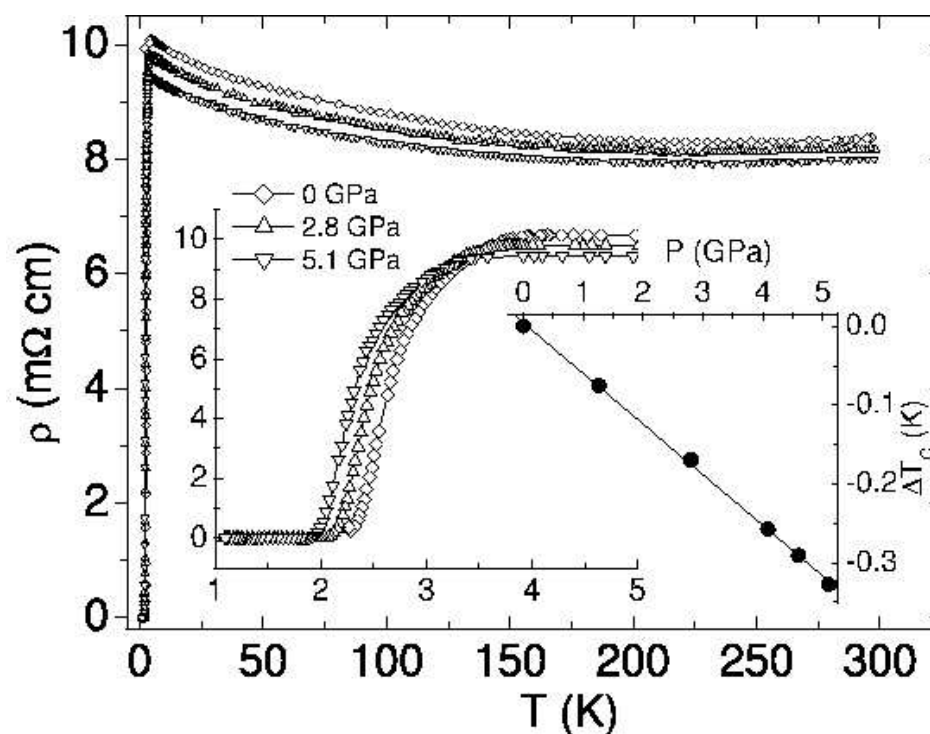
Najtwardszy nadprzewodnik

Najtwardszy nadprzewodnik

Diamant domieszkowany borem (synteza pod ciśnieniem 100 tys. atmosfer) staje się nadprzewodnikiem w $T_c = 4 \text{ K}$.

Najtwardszy nadprzewodnik

Diamant domieszkowany borem (synteza pod ciśnieniem 100 tys. atmosfer) staje się nadprzewodnikiem w $T_c = 4$ K.

/ E.A. Ekimov et al, Nature **428**, 542 (2004) /

Nadprzewodnik z grafitu

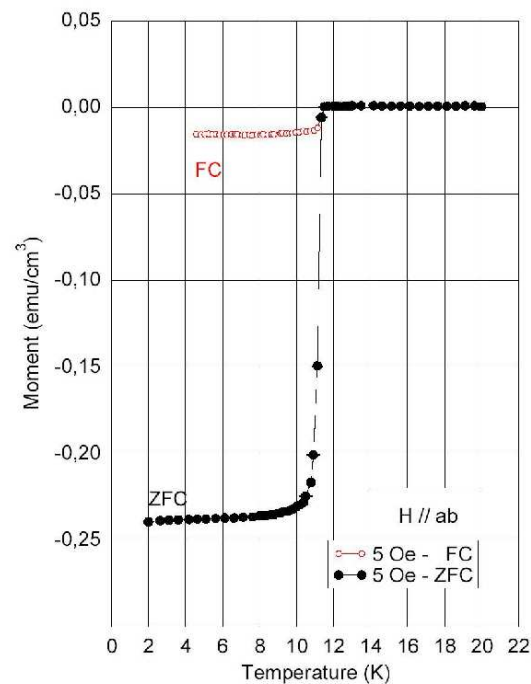
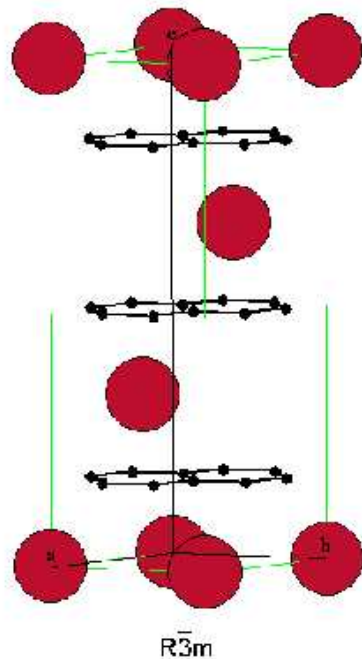

Nadprzewodnik z grafitu

Wapń wstawiony między płaszczyzny grafitu
prowadzi do nadprzewodnictwa z $T_c = 11,5 \text{ K}$.

Nadprzewodnik z grafitu

Wapń wstawiony między płaszczyzny grafitu
prowadzi do nadprzewodnictwa z $T_c = 11,5$ K.

/ N. Emery et al, *Phys. Rev. Lett.* **95**, 087003 (2005) /

... a takže

... a także

silnie radioaktywny PuCoGa₅ ($T_c = 18,5$ K)

Materiał ten jest używany w broni nuklearnej !

*/ J.L. Sarrao et al, Nature **420**, 297 (2002) /*

... a także

silnie radioaktywny PuCoGa₅ ($T_c = 18,5$ K)

Materiał ten jest używany w broni nuklearnej !

*/ J.L. Sarrao et al, Nature **420**, 297 (2002) /*

Li pod ciśnieniem ($T_c = 20$ K)

Zachowanie bardzo nietypowe dla metalu !

*/ K. Shimizu et al, Nature **419**, 597 (2002) /*

... a także

silnie radioaktywny PuCoGa_5 ($T_c = 18,5 \text{ K}$)

Materiał ten jest używany w broni nuklearnej !

*/ J.L. Sarrao et al, Nature **420**, 297 (2002) /*

Li pod ciśnieniem ($T_c = 20 \text{ K}$)

Zachowanie bardzo nietypowe dla metalu !

*/ K. Shimizu et al, Nature **419**, 597 (2002) /*

$\text{Ag}_5\text{Pb}_2\text{O}_6$

Najnowsze doniesienie z września 2005 r.

/ S. Yonezawa et al, cond-mat/0509018 /

... a także

silnie radioaktywny PuCoGa₅ ($T_c = 18,5$ K)

Materiał ten jest używany w broni nuklearnej !

*/ J.L. Sarrao et al, Nature **420**, 297 (2002) /*

Li pod ciśnieniem ($T_c = 20$ K)

Zachowanie bardzo nietypowe dla metalu !

*/ K. Shimizu et al, Nature **419**, 597 (2002) /*

Ag₅Pb₂O₆

Najnowsze doniesienie z września 2005 r.

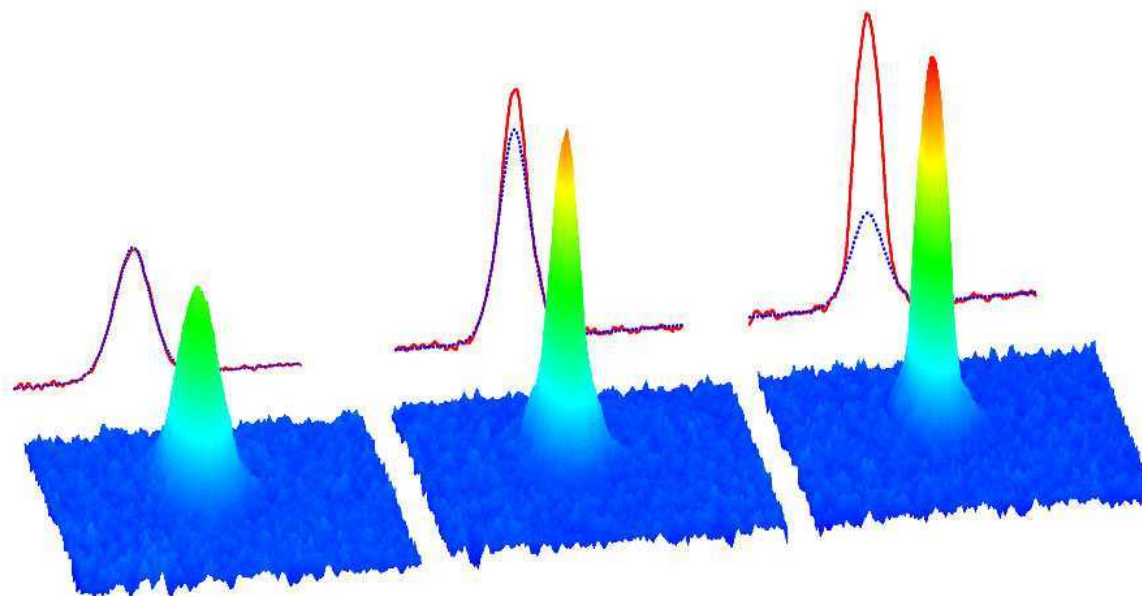
/ S. Yonezawa et al, cond-mat/0509018 /

i wiele innych nadprzewodników.

Ultrazimne gazy

Dzięki rozwojowi technik pułapkowania i chłodzenia atomów do ultraniskich temperatur rzędu nK udało się wytworzyć nowy rodzaj nadprzewodnika (a właściwie nadcieczy).

$$T_c \sim 0,15 T_F \quad (\sim 10 \text{ nK})$$

/ M.W. Zwierlein et al, *Phys. Rev. Lett.* **92**, 120403 (2004) /

Kluczowe aspekty tego zagadnienia:

Kluczowe aspekty tego zagadnienia:

atomy typu fermionowego

np. atomy alkaliów ${}^6\text{Li}$, ${}^{40}\text{K}$

Kluczowe aspekty tego zagadnienia:

★ **atomy typu fermionowego**

np. atomy alkaliów ${}^6\text{Li}$, ${}^{40}\text{K}$

★ **mieszanina dwóch stanów $|F, m_1\rangle$ oraz $|F, m_2\rangle$**

analogicznie do spinów $\uparrow$ i $\downarrow$ elektronu

w przypadku zwykłych nadprzewodników

Kluczowe aspekty tego zagadnienia:

★ **atomy typu fermionowego**

np. atomy alkaliów ${}^6\text{Li}$, ${}^{40}\text{K}$

★ **mieszanina dwóch stanów $|F, m_1\rangle$ oraz $|F, m_2\rangle$**

analogicznie do spinów $\uparrow$ i $\downarrow$ elektronu

w przypadku zwykłych nadprzewodników

★ **rezonans Feshbacha**

oddziaływania indukowane polem magnetycznym

Kluczowe aspekty tego zagadnienia:

★ **atomy typu fermionowego**

np. atomy alkaliów ${}^6\text{Li}$, ${}^{40}\text{K}$

★ **mieszanina dwóch stanów $|F, m_1\rangle$ oraz $|F, m_2\rangle$**

analogicznie do spinów $\uparrow$ i $\downarrow$ elektronu

w przypadku zwykłych nadprzewodników

★ **rezonans Feshbacha**

oddziaływania indukowane polem magnetycznym

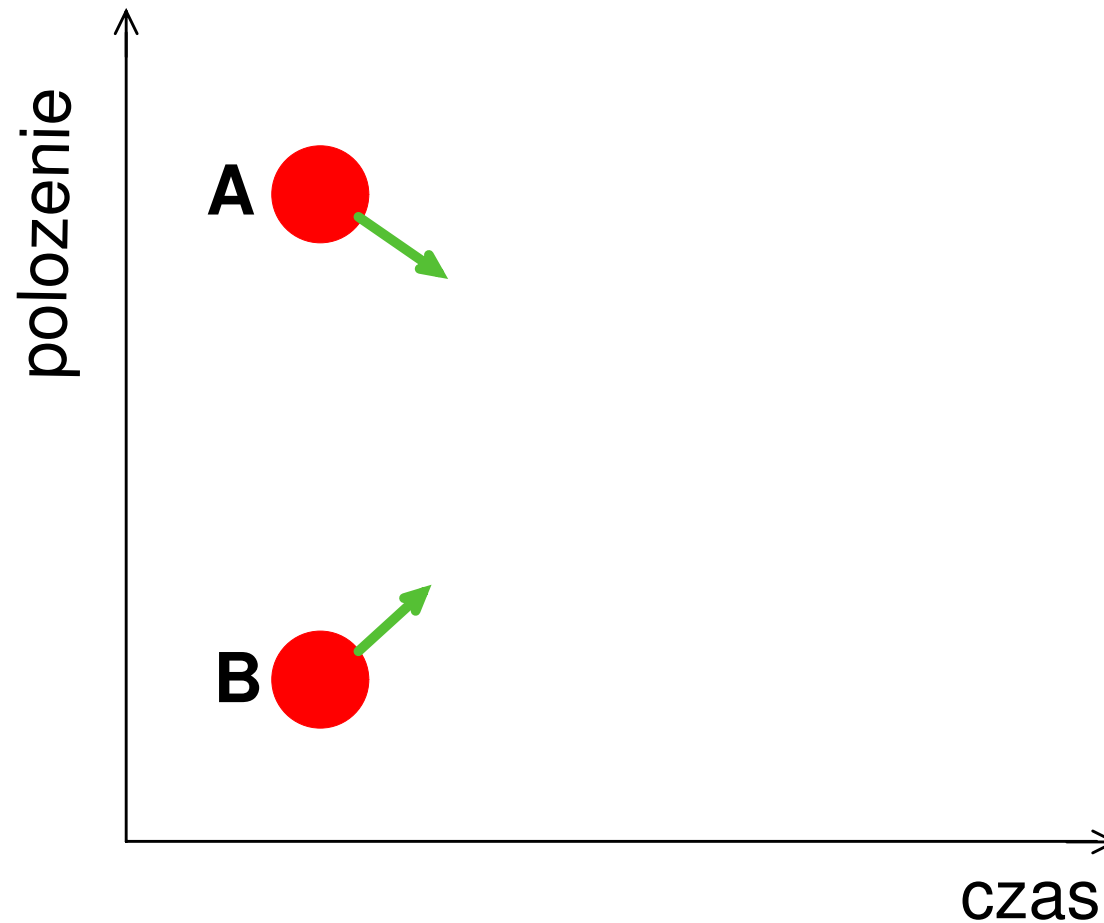
★ **przejście od granicy BCS do BEC**

kontrolowalna realizacja koncepcji Leggett'a

Idea rezonansowego oddziaływania

Idea rezonansowego oddziaływania

Wyobraźmy sobie dwa zderzające się ze sobą atomy ...

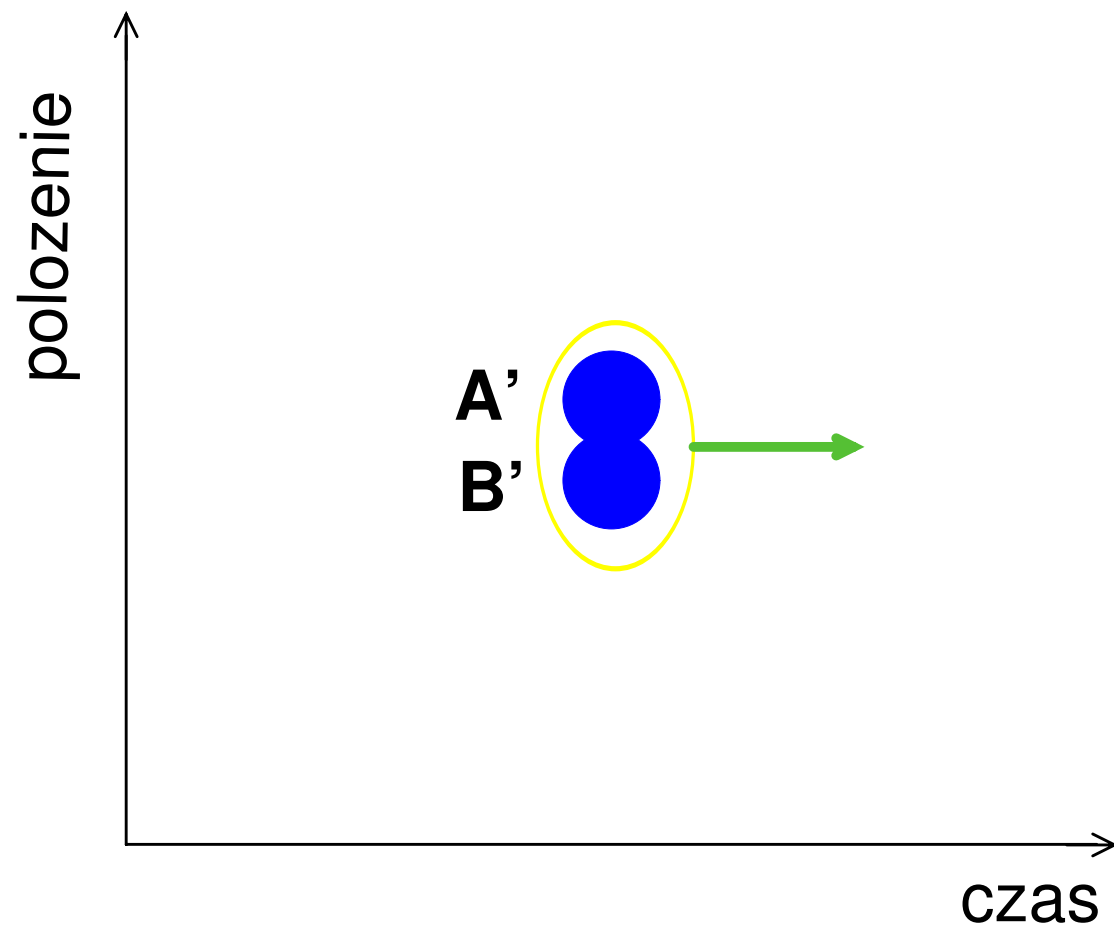

tzw. open channel

Idea rezonansowego oddziaływania

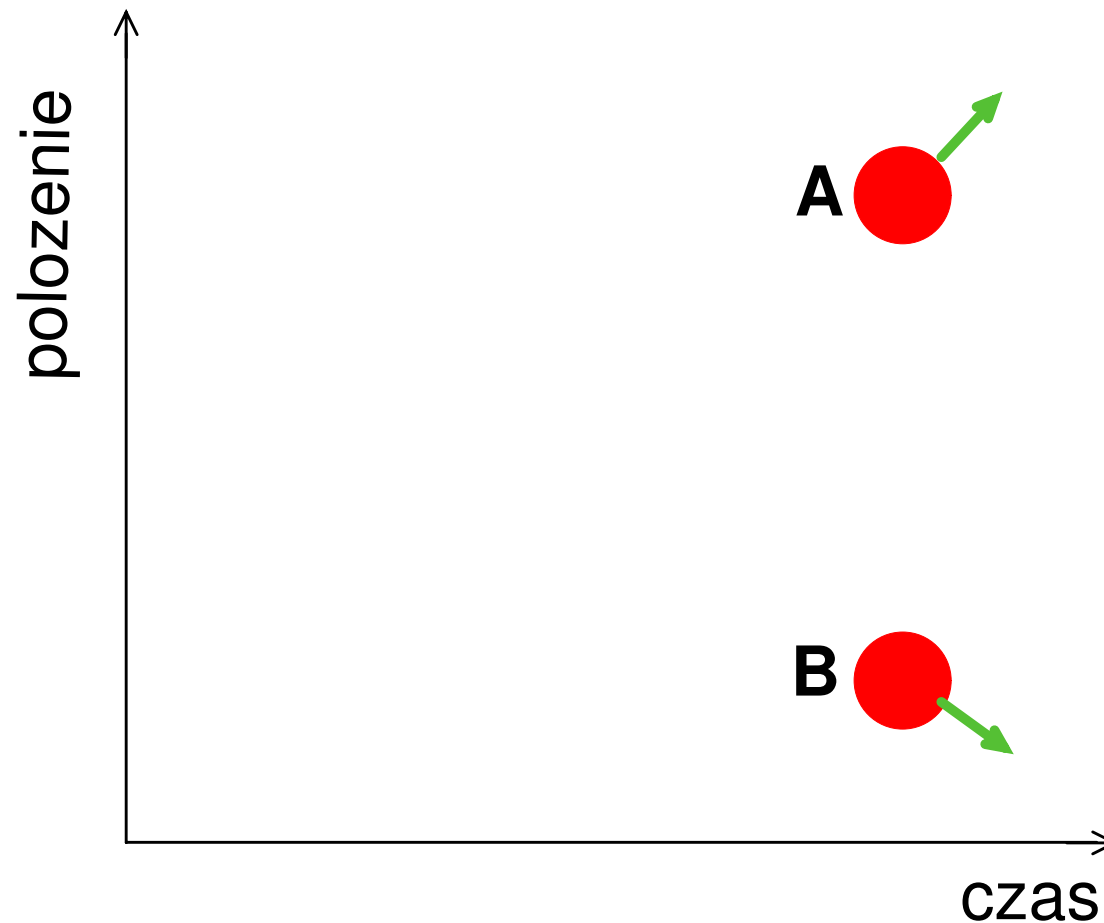
... które przez krótki czas wiążą się w bi-molekułę ...

tzw. closed channel

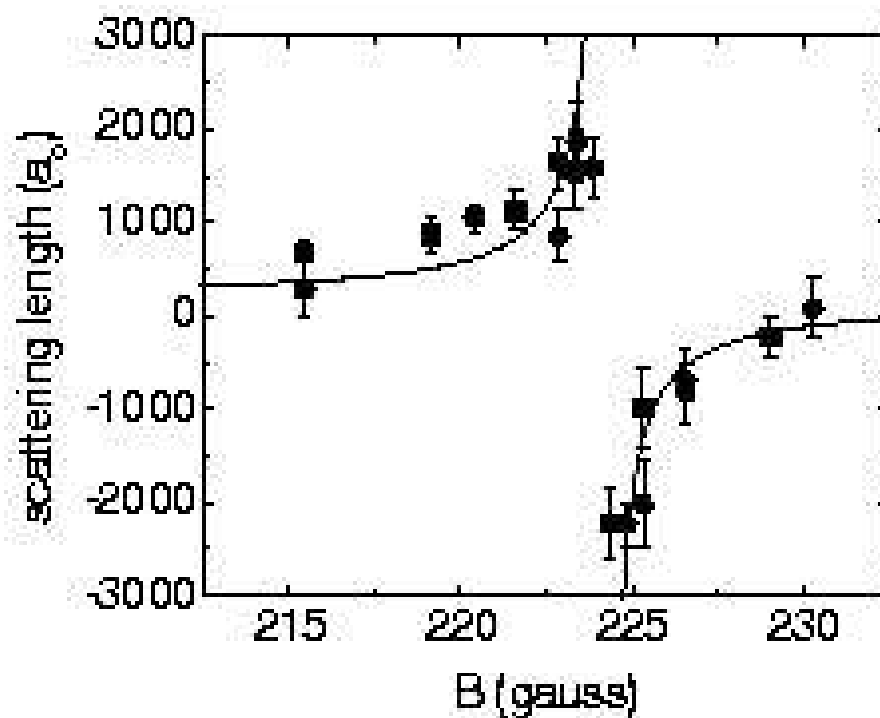
Idea rezonansowego oddziaływania

a następnie znów rozpadają się na wyjściowe składniki.

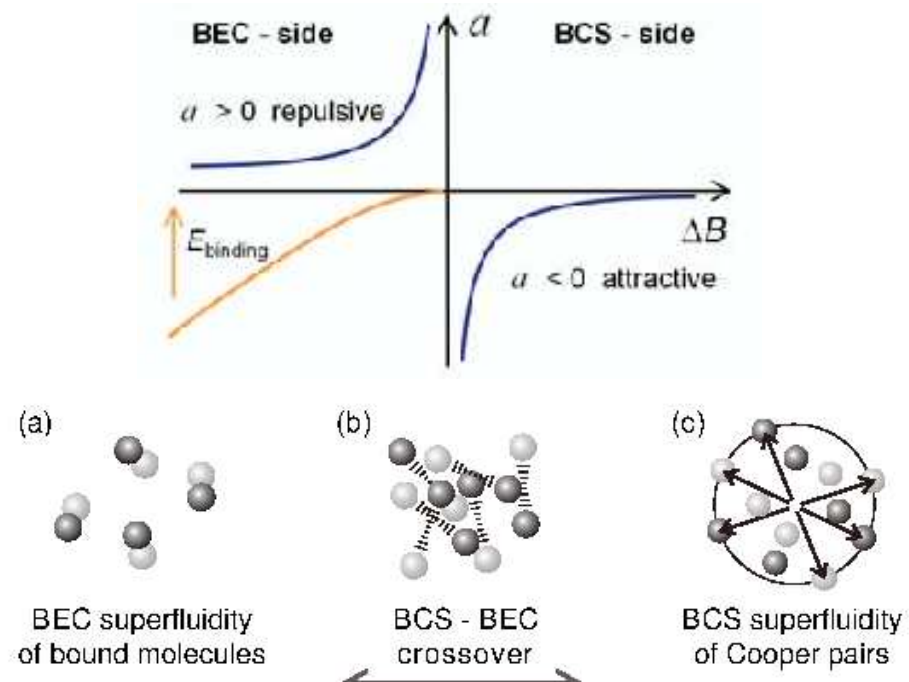

tzw. open channel

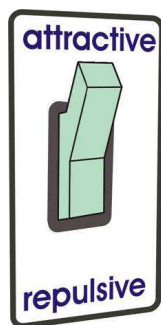
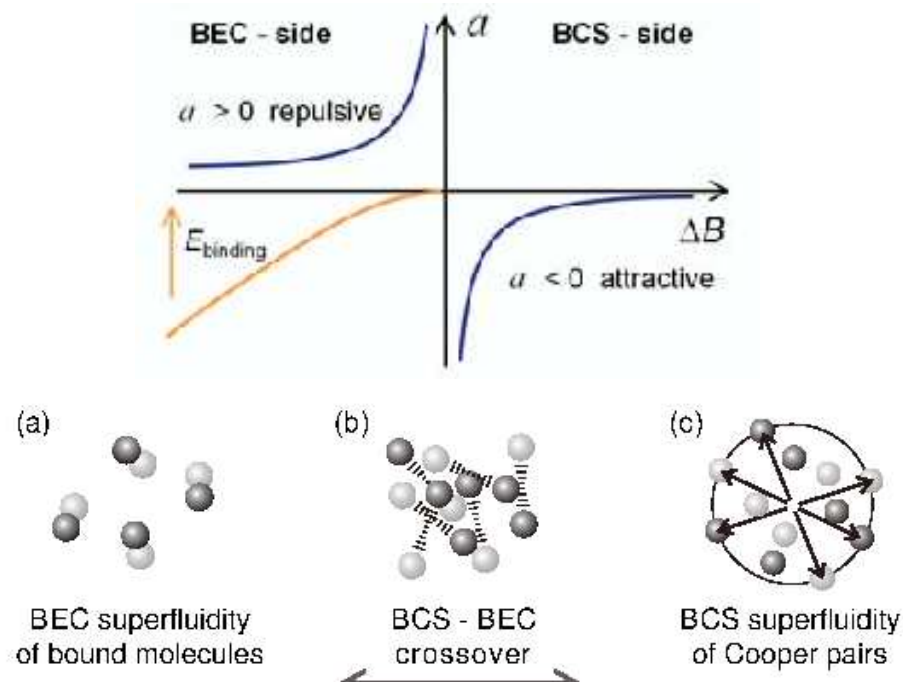
Jeżeli suma energii zderzających się atomów jest bliska energii wiązania bi-molekuły, to efektywny potencjał rozpraszania ma charakter rozbieżny.

Zmieniając pole magnetyczne realizowane są przypadki:

Zmieniając pole magnetyczne realizowane są przypadki:

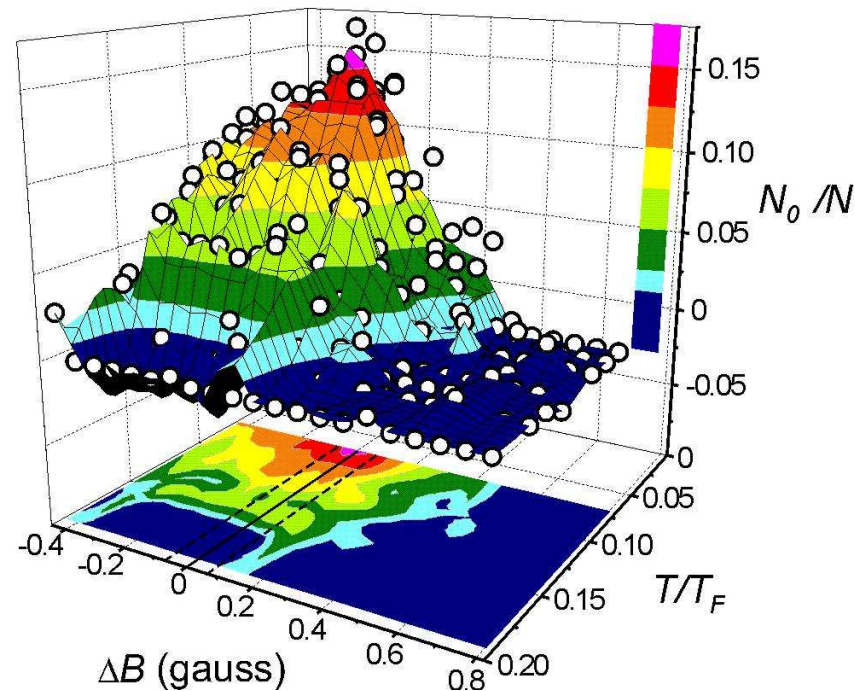
W kontrolowany sposób takie „przełączanie” jest obecnie wykonywane w kilku laboratoriach:

*K.E. Strecker et al, Phys. Rev. Lett. **91**, 080406 (2003);*

*M. Greiner et al, Nature **426**, 537 (2003);*

*M. Bartenstein et al, Phys. Rev. Lett. **92**, 203201 (2004).*

Obserwacja doświadczalna

Frakcja skondensowanych par atomów fermionowych
mierzona względem $\Delta B = B - B_0$ oraz temperatury T/T_F .

C.A. Regal et al, Phys. Rev. Lett. 92, 040403 (2004).

PODSUMOWANIE

1. **Nadprzewodnik** - jest to stan koherentnych par utworzonych z fermionów (elektronów, dziur, atomów, ...) opisanych są wspólną makroskopową funkcją falową

PODSUMOWANIE

1. **Nadprzewodnik** = stan koherentnych par fermionowych
2. Za tworzenie par mogą być odpowiedzialne różne czynniki:

PODSUMOWANIE

1. **Nadprzewodnik** = stan koherentnych par fermionowych
2. Za tworzenie par mogą być odpowiedzialne różne czynniki:
fonony
/ nadprzewodniki klasyczne, MgB_2 , diament, ... /

PODSUMOWANIE

1. **Nadprzewodnik** = stan koherentnych par fermionowych
2. Za tworzenie par mogą być odpowiedzialne różne czynniki:

fonony

/ nadprzewodniki klasyczne, MgB_2 , diament, ... /

magnony

/ nadprzewodnictwo układów tzw. ciężkich fermionów, ... /

PODSUMOWANIE

1. **Nadprzewodnik** = stan koherentnych par fermionowych
2. Za tworzenie par mogą być odpowiedzialne różne czynniki:

fonony

/ nadprzewodniki klasyczne, MgB_2 , diament, ... /

magnony

/ nadprzewodnictwo układów tzw. ciężkich fermionów, ... /

silne korelacje elektronów na sieci

/ nadprzewodniki wysokotemperaturowe, rutenowce, ... /

PODSUMOWANIE

1. **Nadprzewodnik** = stan koherentnych par fermionowych
2. Za tworzenie par mogą być odpowiedzialne różne czynniki:

fonony

/ nadprzewodniki klasyczne, MgB_2 , diament, ... /

magnony

/ nadprzewodnictwo układów tzw. ciężkich fermionów, ... /

silne korelacje elektronów na sieci

/ nadprzewodniki wysokotemperaturowe, rutenowce, ... /

pole magnetyczne

/ nadprzewodnictwo atomów /

PODSUMOWANIE

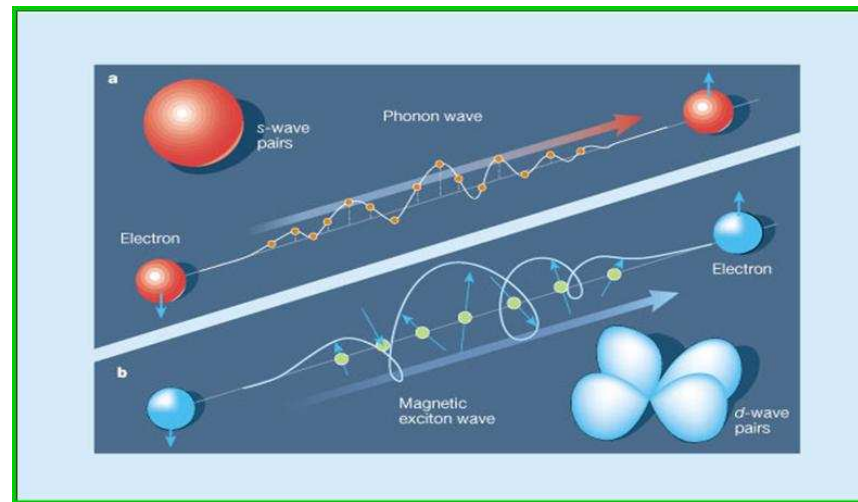
1. **Nadprzewodnik** = stan koherentnych par fermionowych
2. Za tworzenie par mogą być odpowiedzialne różne czynniki:

fonony

magnony

silne korelacje

pole magnetyczne

PODSUMOWANIE

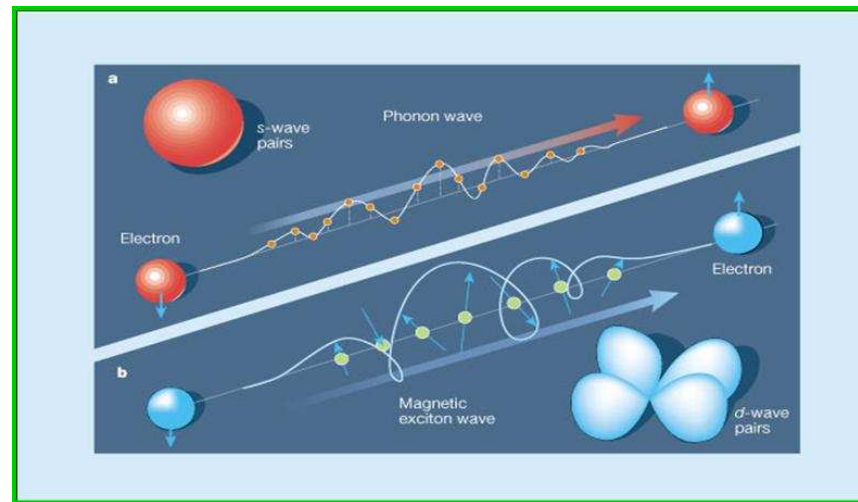
1. **Nadprzewodnik** = stan koherentnych par fermionowych
2. Za tworzenie par mogą być odpowiedzialne różne czynniki:

fonony

magnony

silne korelacje

pole magnetyczne

3. Jakościowo podobne efekty mogą występować również z udziałem innych obiektów i w innej skali energetycznej:
  - w fizyce jądrowej / *oddziaływania typu pairing między nukleonami* /
  - w fizyce cząstek elementarnych / *plazma gluonowo-kwarkowa* /

PODSUMOWANIE

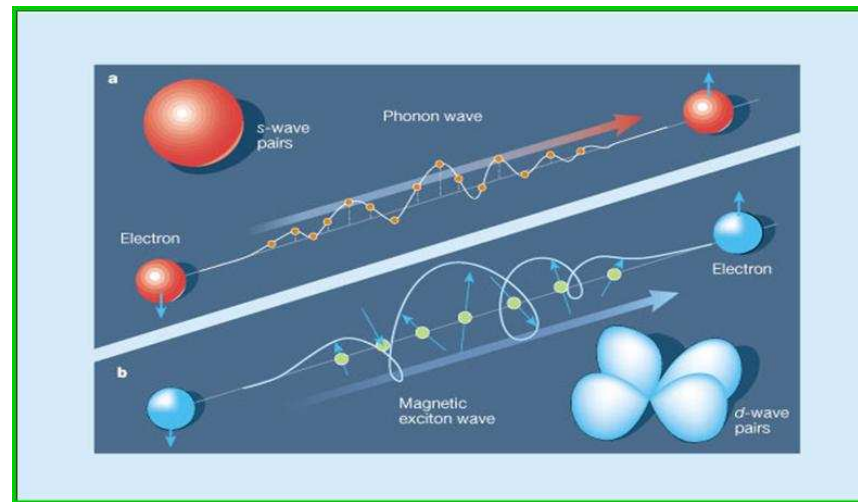
1. **Nadprzewodnik** = stan koherentnych par fermionowych
2. Za tworzenie par mogą być odpowiedzialne różne czynniki:

fonony

magnony

silne korelacje

pole magnetyczne

3. Jakościowo podobne efekty mogą występować również z udziałem innych obiektów i w innej skali energetycznej:
  - w fizyce jądrowej / *oddziaływania typu pairing między nukleonami* /
  - w fizyce cząstek elementarnych / *plazma gluonowo-kwarkowa* /

<http://kft.umcs.lublin.pl/doman/lectures>